

## **ГІБРИДНА ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ВЕДЕННЯ**

**Постановка проблеми.** Гібридна війна – явище нове для міжнародних відносин. Гібридна війна багато в чому метафізична і важко вловима. Пізнати й усвідомити всі її складові свіжим поглядом дуже важко. Як і внутрішньо сприйняти той факт, що гібридна агресія вимагає гібридної оборони, а не пошуку класичних відповідей на сучасні запитання. Актуальність дослідження полягає в тому, що виділення цього нового поняття «гібридна війна» та внесення в міжнародне право стало прерогативою не тільки наукового дослідження, а й обов'язковою ланкою роботи державного апарату в галузі захисту безпеки всіх сфер держави та підтримання безпеки. Для України, на жаль, шукане поняття становить життєво важливу актуальність, що зумовлює важливість його дослідження.

**Об'єктом** нашого дослідження є особливості ведення Росією гібридної війни проти України у ХХІ ст.

**Предмет дослідження** – гібридна війна Росії проти України.

**Метою** статті є аналіз сутності поняття «гібридна війна» та визначити основні механізми її ведення.

Відповідно до мети поставимо такі **завдання**:

- розкрити основні методи ведення гібридної війни;
- проаналізувати основні фази російської гібридної війни
- охарактеризувати соціально-психологічний вимір російської гібридної війни;
- визначити місце України в гібридній війні.

**Стан дослідження проблеми.** Над даною проблемою працювали Є. В. Магда, Власюк В.В., Карман Я.В.

Гібридна війна – це прагнення однієї держави підпорядкувати собі іншу за допомогою політичних, економічних, інформаційних інструментів.

Експерти називають гібридну війну типом конфлікту, який все частіше буде застосовуватися у 21 столітті.

Саме тому в умовах гібридної війни бойові дії є другорядними, а на перший план виходять інформаційні операції та інші важелі впливу. Війна полягає у прагненні однієї держави агресивно діяти на свідомість жителів іншого. Іншими словами – це прагнення не знищити мільйони людей, а залякати й деморалізувати їх. Завдяки швидкості поширення інформації світом вона перетворилася не лише на товар, а й на зброю.

Гібридна війна поєднує принципово різні типи і способи ведення війни, які скоординовано застосовуються задля досягнення основних цілей. Типовими компонентами гібридної війни є використання методів, що сприяють виникненню та поглибленню в державі, обраній для агресії, внутрішніх конфліктів:

- створення внутрішніх суспільних протиріч через пропаганду з її переходом у інформаційну війну;
- створення економічних проблем через економічне протистояння з переходом в економічну війну та протидію зв'язкам країни-жертви з сусідніми країнами;
- підтримка сепаратизму та тероризму аж до актів державного тероризму;
- сприяння створенню нерегулярних збройних формувань (повстанців, партизан та ін.) та їх оснащення.

При цьому сторона-агресор намагається та може залишатися публічно непричетною до розв'язаного конфлікту[3].

Якщо ці методи війни виявляються дієвими, держава агресор може досягти своїх агресивних цілей та закріпити успіх, виступили в ролі миротворця у внутрішньому конфлікті. У випадку, якщо ці методи виявляються мало дієвими, агресор може застосувати:

- інші методи ведення війни з залученням у конфлікт на своєму боці третіх країн;
- класичні прийоми ведення війни з прихованим локальним обмеженим застосуванням власних збройних сил або через неприховану агресію.

На сьогоднішній час цей термін має три гілки. Гібридність може відноситися, перш за все, до військової ситуації та умовам; по-друге, до стратегії та тактики противника; по-третє, до типу сил, які держава повинна створювати та підтримувати .

Коли справа дійде до політичних цілей, гібридні війни, скоріш за все, матимуть вигляд нерегулярної війни, де її учасники робитимуть спроби та намагатимуться підірвати легітимність та авторитет керуючого режиму. Це вимагатиме від збройних сил держави допомоги, щоб закріпити здатність держави забезпечувати соціальні, економічні та політичні потреби свого народу.

Важливо відзначити, що гібридний контекст, про який зазначено, ніщо інше, як продукт глобалізації, що розмиває кордони традиційних норм та правил.

Гібридна війна відрізняється тим, що вона дозволяє противнику займатися декількома фазами в один і той самий час і висуває інший набір вимог для збройних сил.

Складний характер гібридної війни вимагає від воєначальників та цивільних лідерів розуміння свого операційного оточення або відчуття бойового простору. Гібридний противник може приховуватися поміж цивільного населення, бути не схожим на типового ворога та використовувати «електронний притулок», створений глобальним телекомунікаційним ринком.

Науковці, які працюють в дослідженнях майбутнього збройних конфліктів занадто часто не можуть зупинитися на однаковому трактуванні розвитку взагалі поняття «збройний конфлікт». Вчені посилаються на асиметричність війни, яка найчастіше відбувається між двома нерівними противниками, де слабший використовує стандартні методи війни, а сильніший залучає все більше і більше побічних методів, які руйнують державу з середини.

Найчастіше з боку сильнішої сторони виступає держава, яка зацікавлена в конфлікті та плюс/або ідеологічні недержавні збройні угруповання чи групи бойовиків, такі конфлікти часто називають «не міжнародні збройні конфлікти», «тероризм», або «партизанська війна», сьогодні основними засобами поряд зі зброєю виступають домінуючі ресурси та інтелектуальний капітал.

Нездатність визнати цю нову віху у війнах має потенційно руйнівні наслідки для тих держав, які можуть бути задіяні в майбутніх збройних конфліктах.

Нація, яка не в змозі, або ж яка не бажає сприймати новий «гібридний» вид війни, буде комфортно і далі розробляти плани в межах застарілої та черстої воєнної ідеї минулого століття, опускаючи можливість досвіду в асиметричних конфліктах. Так само і притримуючись статусу кво та застарілих тактик ведення війни, держави роблять помилкові кроки в бік розподілу державного бюджету, відкидаючи розробки нової воєнної доктрини та переробки інноваційних технологій.

Цей нераціональний розподіл державних ресурсів призводить до того, що збройні сили держави сліпі стосовно виникнення такого явища, як «гібридна війна» - сучасна війна. Таким чином, в той час, коли такі держави повністю готові до ведення війни «минулого століття» вони повністю безсилі до нових задач гібридного конфлікту.

Головною особливістю гібридної війни є те, що вона ведеться не так за контроль над територіями, як за керування умами і емоціями. Що більше розсудливих, небайдужих людей стануть жертвами гібридної агресії, то краще будуть виконана поставлена їй ініціаторами мета.

Якщо говорити про конкретний випадок російсько-української гібридної війни, то це класичний приклад боротьби за місцем під сонцем, протистояння за майбутнє, пошуку стратегії виживання і розвитку у світі, що змінюється.

Гібридну війну проти України РФ розв'язала не в квітні 2014-го з початком подій на Донбасі, і не в лютому з початком анексії Криму, як багато хто вважає. Початок кримських подій символізує задіяння військового компонента, в якому Москва досі не потребувала (хоча все і було підготовлено до військового сценарієм), оскільки все і так йшло «за планом». А план гібридної війни почав реалізовуватися ще з 14 серпня 2013, коли Росія в явочному порядку і масово стала дискримінувати український експорт в РФ, завдаючи економічний збиток. Мета була очевидною – не допустити підписання Угоди про асоціацію з ЄС і втягнути Україну в Митний союз.

На думку доктора К. Вуйціцького з Центру студій Східної Європи Варшавського університету те, що відбувається в Україні, можна назвати «гібридною війною». Вона полягає в тому, що сильна держава не може напасти на слабшу, тому намагається розділити її. Москва робить це, висилаючи диверсантів, мобілізуючи злочинців і проводячи інформаційну війну.

Подібну думку висловив український політолог Сергій Таран: «Якщо говорити про гібридну війну, то в Україні слово «гібридна» вживається в тому сенсі, що немає оголошеної повномасштабної війни з танками, з літаками, з застосуванням армії. А є неоголошена війна за допомогою малих диверсійних груп, які вчиняють провокації й диверсії на території

України, хоча вони прийшли з Росії, і дуже багато найманців саме росіян. У цьому сенсі є гібридна війна [6]

Необхідно зрозуміти – Росія не хоче поглинути Україну в класичному сенсі окупації однієї держави іншою. Стоїть мета досягти смертельних для української державності змін у внутрішньо- і зовнішньополітичному курсі нашої країни, які б перетворили офіційний Київ на слухняно-послідовного союзника Кремля. Інакше Україна може стати реальною альтернативою Росії на пострадянському просторі.

Умови відсутності чітко окресленої державної ідеології соціально-політичне міфотворення стало провідною і часто невід’ємною рисою буття українського суспільства. Особливо гостро брак ідеології ми відчули нещодавно, після Революції Гідності. Зовнішня загроза сприяє об’єднанню українців, незважаючи на конфесійну, національну приналежність, мову і місце проживання. На тлі нинішньої надзвичайно складної ситуації в нашій державі теми міфологізації та пропаганди набули нового звучання. Причому дані проблеми обговорюються не тільки вузькими спеціалістами і науковцями, а й у широких громадських колах. У даному контексті не можна ігнорувати інформаційну війну, розв’язану Російською Федерацією та пропагандистську діяльність російських засобів масової комунікації, спрямовану проти українського народу [5].

Переважає більшість провідних міжнародних і вітчизняних політологів, воєнно-політичних експертів, військових спеціалістів та аналітиків поділяють думку, що в рамках реалізації підступної неоімперської «гібридної політики» Росією була розв’язана і зараз продовжується проти України так звана «гібридна війна», тобто повноцінна війна – «гібридна» по формі та «асиметрична» за змістом. Її відмінність характеризується як веденням агресивних військових дій під прикриттям незаконних (неформальних) збройних формувань, так і одночасним використанням широкого спектра політичних, економічних (в т. ч. енергетичних і торговельно-економічних), а також інформаційно-пропагандистських заходів, з яких, як правило, і починається ця «гібридна війна», та які її супроводжують впродовж усього періоду військових дій. Ряд провідних експертів Заходу небезпідставно називають її ще як «війна нового покоління» або «війна нової генерації».

Російська стратегія такої війни спрямована, перш за все, проти слабких місць України і Заходу (США/НАТО), а не проти їх сили. Війна нового покоління відрізняється від більшості експертних поглядів-оцінок на «...гібридний конфлікт тим, що вона поєднує в собі непоказову, приховану підтримку державою-агресором незаконних збройних формувань з її безпосереднім, повноцінним та навіть з елементами хизування втручанням на всіх її етапах та у всіх формах» (визначення експертів американського дослідницького Фонду «Потомак»), . Окремі аспекти цієї стратегії проявлялися раніше в Чечні, Молдові та Грузії, але в Україні цю стратегію Росія одночасно і тестує, і вдосконалює.

Разом з тим, за цей достатньо тривалий час (2,5 роки) ані в Україні, ані на Заході так і не було проведено ґрунтовного дослідження щодо аналізу та оцінки висновків і уроків цієї «гібридної війни», які мали б лягти в основу розбудови сектору безпеки і оборони як окремих країн, так і коаліцій країн в умовах проведення «війн нового покоління» («війн нової генерації»). Таким чином, два з половиною роки російської військової інтервенції проти України оголили вразливі місця як у секторах безпеки і оборони України, об’єднаній Європи (ЄС) та США/НАТО, так і у системі міжнародної безпеки загалом.

Врахування уроків «гібридної війни» Росії в Україні, які повинні винести з російсько-українського конфлікту на Донбасі армії України та провідних країн Заходу, однозначно сприятиме розбудові та посиленню секторів безпеки і оборони як окремих країн, так і коаліцій країн в умовах проведення «війн нового покоління» («війн нової генерації»).

Подальше проведення Росією «гібридної війни» проти України у масштабах і формах поточного року призводитиме до поступового виснаження України на фоні можливого припинення/послаблення міжнародних санкцій проти Росії. За таких обставин врегулювання російсько-українського конфлікту потребуватиме пошуку нових та значно більш раціональних варіантів.

Ставши об’єктом агресії ході гібридної війни, Україна втратила низку альтернатив свого розвитку. Вона більше не є «сірою зоною» в центрі Європейського континенту. У найбільшій державі Європи в цій ситуації є один-єдиний варіант перемоги: змінитися і перемогти, інакше і супротивник, і вчорашні ситуативні союзники будуть не проти поділу України на частини. Звичайно ж, під найслухнянішим приводом.

**Висновки.** Отже, гібридна війна – це війна, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з

подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною. Нині на часі наукове обґрунтування нових форм ведення збройної боротьби. Сьогодні буває складно визначити межу, за якою починається і закінчується власне війна. Наукові досягнення та технології дозволяють вести війну в найрізноманітніших формах та без її оголошення чи навіть дотримання її легітимних стандартів. На теоретичному рівні вже є низка розроблених концепцій війн нового покоління - космічних, інформаційних, мережевих, кібер-війн, інформаційних війн, в основі яких лежать інформаційні технології.

### *Література*

1. Daniel T. Lasica. *Strategic Implications of Hybrid War: A Theory of Victory – School of Advanced Military Studies*, 2009.
2. John R. Davis Jr. *Defeating Future Hybrid Threats // Military Review, September-October 2013*
3. *Україна має розпочати власну «гібридну війну» проти Росії (світова преса) // Радіо Свобода, 27.11.2014.*
4. *Софія Корнієнко. Путін веде в Україні гібридну війну – генерал Каппен // Радіо Свобода, 27.04.2014.*
5. *Гойман О. О. Маніпулювання масовою свідомістю в умовах сучасної гібридної війни Грани. - 2015. - № 1. - С. 50-56 – Режим доступу до ресурсу: <http://www.libr.dp.ua/site-libr/?ida=939&idm=1&idp=184>*
6. *Гібридна війна Росії проти України: уроки та висновки. Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-politycs/2107122-gibridna-vijna-rosii-proti-ukraini-uroki-ta-visnovki.html>*
7. *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Гончарук Т. В., Гнаевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.*
8. *Гурик, М. І. Історична пам'ять // Новітня політична лексика (неологізми, оказіологізми та інші новотвори): Енциклопед. словник-довідник / За заг. Редакцією доктора політичних наук Хоми Н. М. – Львів : «Новий Світ-2000», 2015. – 490 с. – С. 164 - 165.*
9. *Гурик, М. І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті / М. І. Гурик // [Актуальні проблеми філософії та соціології](#). – 2016. – Вип. 11. – С. 26-29.*